

โค้งสุดท้ายก่อนการประชุม Rio+20

ดร.บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์

จากหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจฉบับที่ 2,749; 17-20 มิถุนายน พ.ศ. 2555

http://www.thanonline.com/index.php?option=com_content&view=article&id=127111:rio20&catid=87:2009-02-08-11-23-26&Itemid=423

การประชุมเจรจาครั้งที่ 3 เพื่อจัดทำร่างเอกสารผลลัพธ์การประชุม Rio+20 ณ สำนักงานใหญ่ UN ระหว่างวันที่ 29 พฤษภาคม ถึง 3 มิถุนายน จบลงพร้อมกับความเห็นชอบเบื้องต้นกับเนื้อหาเอกสารรวม 70 ย่อหน้า แต่ยังมีเหลืออีก 259 ย่อหน้าที่ยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ ยังเหลือการประชุมเจรจาอีก 1 ครั้ง ก่อนการประชุม Rio +20 ที่จะมีขึ้นในช่วงวันที่ 20-22 มิถุนายนนี้ เป็นที่คาดการณ์ว่าเนื้อหาเอกสารหลายส่วนคงต้องรอให้ระดับผู้นำประเทศมาช่วยหาข้อสรุปประเด็นการเจรจาที่ยังมีข้อถกเถียงโต้แย้งกันมาก ทั้งเรื่องเศรษฐกิจสีเขียว เรื่องการปฏิรูปด้านองค์กรภายใต้ UN เรื่องกรอบในการปฏิบัติ เรื่องกระบวนการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal) ฯลฯ

ในเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวยังคงมีแนวคิดและความเห็นที่แตกต่างกันอย่างมากระหว่างกลุ่มประเทศกำลังพัฒนากับกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่มีท่าทีไม่สนับสนุนแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวเนื่องจากเหตุผลหลายประการประกอบกัน ได้แก่

1) แม้ว่าจะเห็นความจำเป็นของการปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ (เสรีนิยมใหม่) ไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ (เศรษฐกิจสีเขียว) แต่ความหมายของเศรษฐกิจสีเขียวที่ทาง UNEP พยายามผลักดันอยู่นั้น (ซึ่งเป็นความหมายของเศรษฐกิจสีเขียวที่ใช้กันทั่วไป) ไม่ได้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นเพียงการปรับใช้เพิ่มเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ใหม่ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความล้มเหลวของระบบตลาด ทำให้ระบบเศรษฐกิจที่เป็นอยู่มีสีเขียวมากขึ้น แต่ไม่ได้ก้าวข้ามไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่เป็นกระบวนการทัศน์ใหม่แต่อย่างใด จึงไม่อาจแก้ไขปัญหาได้จริง

2) บางประเทศเห็นว่า การนำแนวคิดเศรษฐกิจเขียวมาปฏิบัติจะนำไปสู่ปัญหาผลกระทบทางลบหลายด้าน เช่น การแปลงให้ทรัพยากรสาธารณะทุกประเภทกลายเป็นสินค้า (Commodification) ในระบบตลาดที่ซื้อขายได้ การสร้างปัญหาข้อกีดกันทางการค้ารูปแบบใหม่ ฯลฯ

3) บางประเทศเห็นว่าแนวคิดเศรษฐกิจที่เสนอนี้เป็นเรื่องที่เหมาะสมและจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม เป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรมชาติทุกประเทศต้องปรับไปสู่เศรษฐกิจสีเขียวพร้อมๆ กันทั้งหมด ประเทศที่พัฒนาแล้วควรเป็นผู้นำก่อนในเรื่องการปฏิรูปองค์กรภายใต้ UN เพื่อการบูรณาการ 3 เสาหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบอบการบริหารปกครองด้านสิ่งแวดล้อมโลก (Global Environmental Governance) ก็มีความเห็นที่แตกต่างหลากหลายต่อทางเลือกต่างๆ ที่นำเสนอ ตัวอย่างเช่น ทางญี่ปุ่นไม่สนับสนุนการเปลี่ยนจาก Commission on Sustainable Development ไปสู่ "Sustainable Development Council" ด้านเกาหลีใต้และตุรกีต่างสนับสนุนการยกระดับ UNEP ไปเป็นองค์กรชำนาญพิเศษ แต่ทางสหรัฐอเมริกา รัสเซียและแคนาดาคัดค้านผลการเจรจาที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์โลกในปี ค.ศ. 2012 แตกต่างอย่างมากจากเมื่อ 20 ปีที่แล้ว ในการประชุม Rio 1992 ซึ่งเป็นช่วงหลังสงครามเย็นและนับเป็นยุคใหม่ของระบบความตกลงพหุภาคี แต่สำหรับในปี ค.ศ. 2012 นี้ เป็นช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ เป็นช่วงเวลาของความไม่

แน่นอน จึงเป็นภาพที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิงเมื่อเปรียบเทียบการประชุม Rio 1992 ซึ่งเป็นช่วงเวลากองโลกในเชิงบวก เต็มเปี่ยมด้วยความหวัง กับการประชุม Rio 2012 ซึ่งเป็นช่วงการมองภาพอนาคตโลกในเชิงลบ นอกจากนี้ สิ่งที่เป็นข้อแตกต่างที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เมื่อครั้ง Rio 1992 ยังไม่มีองค์การการค้าโลก (WTO) แต่สำหรับ Rio 2012 นั้นมีถึง 153 ประเทศที่เป็นสมาชิกของ WTO และอยู่ภายใต้ชุดความตกลงพหุภาคี 15 ฉบับของ WTO และข้อผูกพันต่างๆ มากมายในความตกลง FTA ที่แต่ละประเทศได้ทำไว้ ดังนั้นการกำหนดเนื้อหาในร่างเอกสารผลลัพธ์การประชุม Rio 2012 จึงต้องระวังถึงความขัดแย้งต่างๆ ระหว่างความตกลงด้านการค้ากับความตกลงด้านสิ่งแวดล้อมหรือด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น เรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม กับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

หากผลการประชุม Rio+20 จะได้เพียงข้อสรุปว่าจะมีกระบวนการทำงานอย่างไรต่อเพื่อจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือเพื่อการปฏิรูปองค์การภายใต้ UN ก็นับเป็นความสำเร็จมากแล้ว